

Spis treści

Słowo wstępne	9
---------------------	---

Część pierwsza JĘZYK JAKO FENOMEN SPECYFICZNIE LUDZKI

R o z d z i a ł 1 <i>Homo sapiens a homo loquens: rola języka w tworzeniu psychicznej struktury człowieka i myślowym opanowywaniu świata</i>	13
1.1. Wprowadzenie	13
1.2. Hipotezy filogenetyczne: problem monogenezy	14
1.3. Drogi rozwoju zdolności mownych człowieka	16
1.4. Istotne składniki struktury ludzkiego języka	17
1.5. Najważniejsze cechy języka w opozycji do komunikacji zwierząt	18
1.6. Problem uniwersaliów językowych	23
1.7. Rola języka w działaniach umysłu	25
R o z d z i a ł 2 <i>Mechanizmy tworzenia wypowiedzi</i>	33
2.1. Odtwarzalność a twórczość językowa	33
2.2. Reguły tworzenia wypowiedzi	35
2.3. Informowanie o postawie nadawcy: modalność	36
2.4. Typy modalności intencjonalnej	37
2.5. Typy powiadomień	39
2.6. Informacja o odniesieniu grup nominalnych do obiektów świata	41
2.7. Słownictwo służące komentowaniu treści i konstruowaniu wypowiedzi	47
R o z d z i a ł 3 <i>Wyrażenia metatekstowe a tzw. słownictwo przedmiotowe</i>	48
3.1. Przypomnienie problemu	48
3.2. Rozwarstwienie słownictwa z poziomu meta	50
3.3. Metatekstowość spójników	51
3.4. Problem tzw. wyrażen metapredykatywnych	52
3.5. Słownictwo nacechowane subiektywnością	55
3.6. Rola partykuł	55
R o z d z i a ł 4 <i>Działanie słowem, czyli o podstawowych funkcjach wypowiedzi i różnorodności aktów mowy</i>	58
4.1. Rzut oka na historię problemu funkcji języka	58

4.2. Odróżnienie systemu, wypowiedzi i języka jako zjawiska społecznego	63
4.3. Funkcje systemu językowego	63
4.4. Funkcje języka jako zjawiska społecznego	65
4.5. Typy funkcji wypowiedzi	66
4.6. Pragmatyczny opis aktów mowy	70
4.7. Zarys typologii działań językowych	77
R o z d z i a ł 5 Najważniejsze operacje myślowe dokonywane w języku	82
5.1. Tworzenie nowych pojęć i nowych nazw	82
5.2. Stopnie uogólniania	83
5.3. Ustalanie związków między zjawiskami	86
5.4. Przeprowadzanie rozumowań	90
5.5. Operacja negocjowania	93
5.6. Podsumowanie	95
 C z ę ś ć d r u g a P O L S K I E S Ł O W A – Ś W I A D E C T W A M Y Ś L I 	
Wstęp	99
R o z d z i a ł 6 Wyrażanie relacji przyczynowo-skutkowej	101
6.1. Kształtowanie się czasownikowych wykładników przyczynowości w dziejach polszczyzny	101
6.2. Znaczenia współczesne i rozwój semantyczny czasownika <i>zależać</i>	109
6.3. Od przysłówka do spójnika. Dzieje polskiego słowa <i>skoro</i>	116
6.4. Geneza i funkcje współczesne przyimka <i>wbrew</i>	123
R o z d z i a ł 7 Poszukiwanie istoty rzeczy i ujawnianie prawdy	132
7.1. Znaczenia współczesne i rozwój semantyczny czasownika <i>polegać</i>	132
7.2. Własności składniowe i semantyczne czasowników <i>okazać</i> i <i>okazać się</i>	137
R o z d z i a ł 8 Wyrażanie modalności	143
8.1. O funkcjach współczesnych i genezie polskiej partykuły <i>może</i>	143
8.2. Rozwój semantyczny przymiotników predykatywnych <i>winien</i> i <i>powinien</i>	149
8.3. Znaczenia współczesne i geneza wyrażen deontycznych <i>należy coś (z)robić</i> , <i>wypada coś (z)robić</i>	157
R o z d z i a ł 9 Opozycja deiktyczności i anaforyczności w polskich wyrażeniach temporalnych	167
R o z d z i a ł 10 Geneza łącznikowego znaczenia czasowników <i>zostać</i> i <i>stać się</i>	181

R o z d z i a ł 11	Geneza znaczenia nieokreśloności w polskim słowie <i> pewien</i>	185
R o z d z i a ł 12	Wyrażanie stopnia intensywności cechy	192
12.1.	<i>Coraz</i> jako wykładnik intensyfikacji cechy we współczesnej polszczyźnie	192
12.2.	Jeszcze o zagadkowej genezie współczesnego znaczenia słowa <i>prawie</i>	196
R o z d z i a ł 13	Pojęcie tożsamości i jego wykładniki w polszczyźnie	204
R o z d z i a ł 14	Od wspólnoty do obcości. Rozwój znaczeniowy polskiego przymiotnika <i>obcy</i> na tle słowiańskim	216
R o z d z i a ł 15	Czy wyrażenie <i>dać radę</i> ma związek z udzielaniem porad? ...	226
R o z d z i a ł 16	Złożone pojęcia ujęte w słowach	234
16.1.	Rozumienie pojęcia sprawiedliwości we współczesnej polszczyźnie i dzieje jego kształtowania	234
16.2.	Kształtowanie się pojęcia osoby w świetle faktów językowych i kulturowych	246
16.3.	Pojęcie czułości w rozumieniu papieża Franciszka na tle danych językowych	261
16.4.	Pojęcie łaski w świetle danych filologicznych	268
Bibliografia	280